

ارزیابی درونی رهیافت مناسب برای بهبود کیفیت نظام آموزش عالی؛ مطالعه موردی

پژوهشی

حیدر کریمیان^{*} MD، عزت... نادری^۱ PhD، محمد عطاران^۱ PhD، کیوان صالحی^۲ MSc

^{*}گروه علوم تربیتی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تربیت معلم، تهران، ایران

^۱گروه علوم تربیتی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تربیت معلم، تهران، ایران

^۲گروه سنجش و تحقیقات آموزشی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه تهران، تهران، ایران

چکیده

اهداف: ارزیابی درونی نوعی خودارزیابی است که برای پی‌بردن به کمیت و کیفیت وضعیت آموزشی و پژوهشی گروه توسط واحد آموزشی انجام می‌شود. هدف این تحقیق، ارزیابی درونی کیفیت آموزشی گروه تکنولوژی آموزشی دانشگاه تربیت معلم در ارتباط با اهداف و انتظارات و سپس ارائه پیشنهادات لازم برای بهبود کیفیت وضعیت موجود بود.

روش‌ها: این تحقیق توصیفی-کاربردی در سال ۱۳۸۷ و ۱۳۸۸ انجام شد. به دلیل محدود بودن جامعه آماری مورد مطالعه به تمام شماری اعضای هیأت علمی، دانشجویان، مدیر گروه و مسئولان کتابخانه پرداخته شد و از روش نمونه‌گیری در دسترس برای ارزیابی دانش‌آموختگان و کارفرمایان آنها استفاده شد. در انجام ارزیابی درونی ابتدا اهداف گروه در سه حیطه دروندادی، فرایندی و بروندادی تصریح و تدوین شده و سپس با توجه به تجربیات ملی و بین‌المللی برای سه عامل اصلی درونداد، فرایند و برونداد تعداد ۷ عامل، ۴۰ ملاک و ۱۲۴ نشانگر به همراه معیارهای قضاوت تدوین شد. سپس ابزارهای پژوهش شامل پرسش‌نامه و چک لیست تهیه و در اختیار نمونه‌های پژوهش قرار گرفت. داده‌ها با استفاده از روش‌های آماری توصیفی به کمک نرم‌افزار SPSS 16 تحلیل شد.

یافته‌ها: وضعیت موجود دروندادها، فرایندها، و بروندادهای گروه تکنولوژی آموزشی دانشگاه تربیت معلم نسبتاً مطلوب بود و گروه به طور کلی در وضعیت نسبتاً مطلوبی قرار گرفت.

نتیجه‌گیری: گروه تکنولوژی آموزشی دانشگاه تربیت معلم برای عوامل دروندادی، فرایندی و بروندادی دارای وضعیت نسبتاً مطلوب است. این ارزیابی درونی باعث شناخت اعضای هیأت علمی گروه و دانشگاه از کیفیت وضعیت موجود شده و مبنایی برای تصمیم‌گیری‌های آتی گروه خواهد شد.

کلیدواژه‌ها: آموزش عالی، ارزیابی، ارزیابی درونی، کیفیت، کیفیت در آموزش عالی

Internal evaluation as an appropriate approach to improve higher education system; a case study

Karimyan H.^{*} MD, Naderi E.¹ PhD, Attaran M.¹ PhD, Salehi K.² MSc

^{*}Department of Educational Sciences, Faculty of Psychology & Educational Sciences, Tarbiat Moallem University, Tehran, Iran

¹Department of Educational Sciences, Faculty of Psychology & Educational Sciences, Tarbiat Moallem University, Tehran, Iran

²Department of Assessment & Educational Research, Faculty of Psychology & Educational Sciences, University of Tehran, Tehran, Iran

Abstract

Aims: Internal evaluation is a kind of self-evaluation that is applied by educational units in order to determine the educational and research situation of the department. The purpose of this study was the application of internal evaluation model in the education technology department of Tarbiat-Moallem University considering the aims and expectations, in order to offer needed suggestions for its quality improvement.

Methods: This descriptive applied research was carried out in 2008 & 2009. All faculty members, students, librarians and the head of the department were studied due to the limitation of statistical society. Available sampling method was used for evaluating the alumni and their direct employers. To conduct the internal evaluation, at first, the goals of the department were determined in three categories: input, process and output. Bearing national and international experiences in mind, 7 factors, 40 criteria and 124 indicators along with judgment criteria was determined. Data collection tools including questionnaires and checklists were prepared and distributed among the research samples. Data analysis was carried out by descriptive statistical methods using SPSS 16 software.

Results: The current status of the education technology department of Tarbiat-Moallem University in terms of input, process and output was quite desirable leading to a satisfactory level in general.

Conclusion: The education technology department of Tarbiat-Moallem University is in a quite desirable level in terms of input, process and output factors. Internal evaluation results in faculty members' well comprehension of the current situation and this will be used as a basis for the department's further decisions.

Keywords: Higher Education, Evaluation, Internal Evaluation, Quality, Quality in Higher Education

نویسنده مسئول: حیدر کریمیان. تمام درخواست‌ها باید به نشانی karimyan_h@yahoo.com فرستاده شوند.

دریافت مقاله: ۱۳۹۰/۲/۲۴ پذیرش مقاله: ۱۳۹۰/۵/۱۱

مقدمه

نظام آموزش عالی به عنوان بخشی از نظام آموزشی هر کشور، نقش حساس و مهمی در توسعه ابعاد مختلف اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی دارد. به طوری که رشد و توسعه کلیه نظام‌های جامعه وابسته به توسعه ابعاد کمی و کیفی آموزش عالی است. به عبارتی، رشد و توسعه کشورها به نظام آموزشی آنها گره خورده است. دانش‌آموختگان دانشگاه، هدایت دولت و جامعه، تقویت فرهنگ، ابداع، نوآوری، مدیریت فناوری‌های نوین، صنعت و بازرگانی و امنیت ملی یک کشور را برعهده دارند [۱]. مارچاند بر این باور است که جامعه آموزش عالی به عنوان بخشی از جامعه بزرگ‌تر، نقش بسزایی در توسعه همه‌جانبه جامعه دارد و این مستلزم آن است که مطالعاتی را روی روش‌های تغییر و رشد در طول زمان انجام دهد تا بتواند اجتماع معاصر را اصلاح کند. زیرا تغییرات فرهنگی در عصر اطلاعات، نقش آموزش عالی را تغییر داده و در واقع باعث تغییر در الگوی آموزش عالی شده است [۲]. در این رابطه نیل نیز معتقد است که وظیفه آموزش عالی در ابتدای تأسیس آن، انتقال دانش و میراث فرهنگی جامعه به دانشجویان بوده، ولی این ماموریت در طول زمان دستخوش تغییر شده و وظایفی که در زمان حاضر از آن انتظار می‌رود علاوه بر انتقال دانش و میراث فرهنگی عبارت‌اند از؛ تولید علم و تکنولوژی، تعلیم و تربیت مردم برای بخش‌های مختلف جامعه، راهنمایی جامعه و تحول و بهبود آن [۳].

انترکویتز و لیدسورف معتقدند در طول سال‌های اخیر، توسعه دانشگاه‌ها منجر به تغییر و افزایش ماموریت آنها شده است، به طوری که در قرن بیست و یکم ضمن تأکید بر آموزش و پژوهش به عنوان وظایف آموزش دانشگاهی، به نقش و مشارکت آن در توسعه اقتصادی و اجتماعی جامعه اهمیت زیادی داده شده است [۴].

آموزش عالی در سال‌های اخیر با افزایش تقاضا برای ورود به دانشگاه‌ها روبه‌رو شده و از لحاظ کمی، رشد و گسترش وسیعی داشته است. چنانچه در سال ۱۸۹۰ میلادی نسبت دانشجویان به جمعیت ۱۸ تا ۲۴ ساله در کشورهای مختلف ۱/۷٪ بوده است، ولی این میزان در سال ۲۰۰۸ میلادی به ۷۰ تا ۸۰٪ افزایش یافته است. این میزان در ایران نیز در سال ۱۳۵۶ حدود ۵٪ بوده، ولی پس از پیروزی انقلاب اسلامی این روند دچار تغییر شده و در سال ۱۳۸۸ به ۳۰٪ افزایش یافته است. به طوری که تعداد دانشجویان در سال تحصیلی ۸۸-۱۳۸۷ در کل نظام آموزش عالی کشور به ۳/۵ میلیون نفر رسیده است [۵]. ولی در مقابل رشد کمی مراکز آموزش عالی و تعداد دانشجو، به رشد عوامل کیفی آن کمتر توجه شده است. آموزش عالی به عنوان یک نظام هدفمند به وسیله کیفیت و کمیت تعریف می‌شود. رشد و توسعه کمیت و کیفیت باید متوازن باشد. به عبارتی رشد نامتعادل آنها که بیشتر به نفع کمیت باشد، نتیجه جبران‌ناپذیری به دنبال خواهد داشت. براساس پژوهش‌های تویگکا، کیفیت آموزشی و پژوهشی از جمله دغدغه‌های اصلی نظام‌های آموزشی در اغلب کشورهای جهان است [۶]. همچنین براساس تحقیق هاتوشک و کیمکو که از آزمون بین‌المللی پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان (ISAT) در ریاضیات و علوم برای اندازه‌گیری کیفیت نظام آموزشی کشورها و ارتباط داشتن آن با میزان

رشد درآمد سرانه استفاده کرده‌اند، یک رابطه مثبت قوی بین کیفیت آموزشی و میزان نرخ رشد تولید ناخالص داخلی کشورها به دست آمد که به نظر می‌رسد یک رابطه علی است [۷].

به دلیل اهمیت کیفیت در آموزش عالی و در نهایت، تأثیر آن در اعتبار یا شهرت کشورها، شبکه‌های تضمین کیفیت در آموزش عالی ملی و بین‌المللی به سرعت رشد پیدا کرده‌اند. برای مثال، شبکه بین‌المللی آژانس تضمین کیفیت در آموزش عالی (INQAAHE) در سال ۱۹۹۱ در جلسه‌ای با حضور نمایندگان ۱۰ کشور تأسیس شد. ۱۵ سال بعد در سال ۲۰۰۶ به ۱۰۰ عضو تمام از ۶۰ کشور و در سال ۲۰۰۸ به ۱۴۸ عضو کامل از ۷۵ کشور تبدیل شد [۸]. هدف سیستم‌های تضمین کیفیت این است که فراتر از بازنگری موقتی و مواجهه ساختن گروه‌ها یا برنامه با استانداردها عمل کنند. در واقع هدف، درونی‌ساختن استانداردها و تعهد به منظور بهبود است که از آن به عنوان فرهنگ کیفیت یاد می‌شود.

علی‌رغم توجه زیاد صاحب‌نظران به مفهوم کیفیت در آموزش عالی، آنها هنوز نتوانسته‌اند تعریف واحدی از کیفیت ارایه کنند. برخی از صاحب‌نظران، کیفیت هر نظام آموزشی را مترادف با رسیدن به نتایج مطلوب می‌دانند و برخی دیگر کیفیت را مترادف با کارایی آن می‌دانند. ذی‌نفعان در آموزش عالی (دانش‌آموزان، دولت و انجمن‌های حرفه‌ای) براساس نیازهای خاص خود نگرش‌های متفاوتی درباره کیفیت دارند [۹]. براساس تعریف سازمان بین‌المللی کیفیت (ISO)، کیفیت در آموزش عالی عبارت است از تعیین و تصریح هدف‌های ارزنده برای یادگیری و توانمندساختن دانشجویان برای نیل به آنها [۱۰]. علی‌رغم عدم وجود یک تعریف واحد از کیفیت، مساله بهبود مستمر کیفیت و ارزش‌یابی کیفیت نظام دانشگاهی همواره به طور جدی مطرح بوده است. در عصر رقابت جهانی، کیفیت در آموزش به مساله‌ای راهبردی بدل شده است. دانشگاه‌ها برای حفظ و بهبود کیفیت خود و توان رقابت در محیط دائماً در حال تغییر، نیازمند ارزش‌یابی مستمر هستند. بازرگانان راه حل بهبود کیفیت آموزشی را ایجاد سازوکار مناسب و کارآمد ارزیابی می‌داند و خاطرنشان می‌سازد که اهمیت ارزیابی از آن جهت است که واقعیت یا کیفیت آنچه می‌خواهد محقق شود، تعیین می‌شود [۱۱].

از جمله الگوهایی که برای ارزش‌یابی نظام آموزش عالی به کار گرفته می‌شود، الگوی اعتبارسنجی است. اعتبارسنجی فرآیندی است که به وسیله آن یک سازمان غیردولتی یا خصوصی، کیفیت موسسات آموزشی را به صورت یکپارچه یا برنامه‌های آموزشی ویژه را برای تعیین حداقل معیارها یا استانداردهای ازپیش تعیین شده مورد ارزیابی قرار می‌دهد [۱۲]. الگوی اعتبارسنجی از دو قسمت تشکیل می‌شود: ارزیابی درونی و ارزیابی بیرونی. در گزارش اعتبارسنجی، ارزیابی درونی کیفیت مرحله اول کاربرد الگوی اعتبارسنجی تلقی می‌شود که در این مرحله نظام دانشگاهی به منظور شناخت و خودارزیابی اقدام می‌کند تا جنبه‌های قوت و ضعف خویش را دریابد و با درک فرصت‌ها و تهدیدها به اصلاح بپردازد. ارزیابی درونی نوعی خودارزیابی است که برای پی‌بردن به کمیت و کیفیت وضعیت آموزشی و پژوهشی گروه توسط واحد آموزشی انجام می‌شود [۱۳]. ارزیابی

از لحاظ امکانات آموزشی و پژوهشی تغییر قابل توجهی نداشته است. این گروه پس از سال‌ها فعالیت آموزشی و پژوهشی هنوز مورد ارزیابی قرار نگرفته و هیچ‌گونه اطلاعی در زمینه میزان تحقق اهداف آن و کیفیت وضع موجود وجود ندارد. با توجه به پژوهش‌های داخلی صورت گرفته در زمینه ارزیابی درونی، سعی شده است ارزیابی درونی جامعی با تکیه بر این پژوهش‌ها در این گروه انجام شود. در این تحقیق سعی شد عوامل فرعی، ملاک‌ها و نشانگرهایی انتخاب شود که تصویر شفاف و واضحی از وضع موجود ارایه شود.

بنابراین هدف این تحقیق، ارزیابی کیفیت آموزشی گروه تکنولوژی آموزشی دانشگاه تربیت معلم در ارتباط با هدف‌ها و انتظارات و سپس ارایه پیشنهادات لازم برای بهبود کیفیت وضعیت موجود بود.

روش‌ها

این تحقیق به صورت توصیفی و از نوع ارزش‌یابی است و از لحاظ هدف، جزء تحقیقات کاربردی محسوب می‌شود که در سال‌های ۱۳۸۷ و ۱۳۸۸ انجام شد. جامعه مورد مطالعه، گروه تکنولوژی آموزشی دانشگاه تربیت معلم بود که از ۶ زیرجامعه؛ مدیر گروه (مدیر گروه فعلی و قبلی)، اعضای هیات علمی، دانشجویان کارشناسی و کارشناسی ارشد ورودی سال‌های ۱۳۸۵ و ۱۳۸۶ رشته تکنولوژی آموزشی و کتابداری، مسئولان کتابخانه دانشکده و دانش‌آموختگان دو رشته تکنولوژی آموزشی و کتابداری تشکیل شده بود. همچنین از کارفرمایان دانش‌آموختگان به دلیل این که از خدمات و تخصص دانش‌آموختگان استفاده می‌کردند و جزء ذی‌نفعان گروه بودند، استفاده شد. روش نمونه‌گیری به دلیل محدود بودن زیرجامعه‌های مدیر گروه، اعضای هیات علمی، دانشجویان و مسئولان کتابخانه به صورت سرشماری کامل بود و برای نمونه‌گیری از دانش‌آموختگان و کارفرمایان آنان از روش نمونه‌گیری در دسترس استفاده شد (جدول ۱).

جدول ۱) جامعه آماری، تعداد نمونه‌ها و روش نمونه‌گیری

جامعه آماری	N	روش نمونه‌گیری	n
مدیر گروه	۲	سرشماری	۲
هیات علمی	۷	سرشماری	۷
رشته تکنولوژی	۴۸	سرشماری	۴۸
دانشجو	۱۰	سرشماری	۱۰
رشته کتابداری	۶۰	سرشماری	۶۰
دانش‌آموخته	۲۵	در دسترس	۲۰
کارشناسی ارشد تکنولوژی	۶۰	در دسترس	۴۷
سرپرست	۹	در دسترس	۹
کارشناسی کتابداری	۱۱	در دسترس	۱۱
مسئولان کتابخانه دانشکده	۱	سرشماری	۱

برای جمع‌آوری اطلاعات در مورد وضعیت فعلی گروه، از پرسش‌نامه مدیر

درونی، بهبود مستمر کیفیت را دنبال می‌کند و ارزیابی بیرونی بر رعایت استانداردها تاکید دارد [۱۴]. در الگوی ارزیابی درونی، هدف، مشخص ساختن وضعیت موجود و میزان فاصله آن با وضعیت مطلوب است و همچنین مبنایی برای برنامه‌ریزی‌های آینده فراهم می‌سازد. خودارزیابی یک متدولوژی برای بهبود مستمر است که یک سازمان نیز می‌تواند در زمینه مدیریت کیفیت جامع (TQM) یا به عنوان یک استراتژی مستقل، آن را توسعه دهد. سازمان‌هایی از بخش خصوصی و سازمان‌هایی از بخش عمومی این روش را پذیرفته‌اند [۱۵].

الگوی اعتبارسنجی یکی از باسابقه‌ترین الگوهای ارزش‌یابی در آموزش عالی ایالات متحده است. سابقه تجربه این الگو بیش از ۱۰۰ سال است. در سال ۱۸۶۲ کنگره ایالات متحده، قانون موسوم به «قانون اهدای زمین» را به تصویب رساند. به موجب این قانون، اراضی فدرال برای تاسیس دانشگاه‌های دولتی در اختیار دولت‌های ایالتی قرار گرفت. به تدریج تردیدها در مورد کیفیت آموزشی ارایه شده توسط این موسسات مطرح شد. در واقع، اعتباربخشی برای پاسخگویی به این تردیدها پا به عرصه وجود گذاشت. از آنجا که آموزش عالی در ایالات متحده فاقد نظارت مرکزی است، اعتباربخشی در ابتدا به عنوان پاسخی به نیاز موجود برای نظارت غیردولتی همگان بر کیفیت موسسات آموزشی و نیز تدوین استانداردهای منطقه‌ای و تخصصی برای حصول اطمینان از تامین کیفیت مطلوب در این موسسات به وجود آمد [۱۶]. در اروپا، کشورهای هلند و فرانسه از سال ۱۹۸۵، آلمان و فنلاند از سال ۱۹۹۰ و انگلستان از سال ۱۹۹۳ به بعد در این زمینه فعالیت کرده‌اند. در قاره آسیا نیز کشور ژاپن از سال ۱۹۴۷، هنگ‌کنگ و کره جنوبی از سال ۱۹۹۰ و هندوستان از سال ۱۹۹۴ شروع کرده‌اند [۱۷]. فعالیت‌های علمی در زمینه نظارت و ارزیابی در نظام آموزش عالی ایران با تشکیل دفتر نظارت و سنجش آموزش در اواخر سال ۱۳۶۵ شروع شد [۱۸]. پس از آن در سال ۱۳۷۰ این تشکیلات به دفتر نظارت و ارزیابی آموزش عالی تغییر نام داد. ارزیابی در این برهه، بیشتر حالت بازرسی و ارایه گزارش داشته است. استفاده از الگوی ارزیابی درونی در ایران برای اولین بار در سال ۱۳۷۵ در ۶ گروه آموزشی در دانشگاه‌های علوم پزشکی به اجرا درآمد و نتایج حاصل نشان داد که ارزیابی درونی در شرایط فرهنگی ایران نیز به بهبود کیفیت منجر می‌شود و پس از آن در سال ۱۳۷۹ این طرح در دانشگاه‌های کشور شروع شد [۱۹]. الگوی ارزیابی درونی در آموزش عالی ایران به عنوان روش مناسب ارزیابی وضعیت کیفیت نظام دانشگاهی پذیرفته شده و در حال اجراست. اخیراً در زمینه ارزیابی درونی کیفیت گروه‌های آموزشی به منظور ارتقای کیفیت گروه‌ها، تحقیقات فراوانی صورت گرفته است که از جمله آنها می‌توان به مطالعات؛ پازرگادی [۲۰]، یارمحمدیان و کلباسی [۲۱]، اسکندری پور [۲۲]، زین‌آبادی [۲۳]، فرخ‌نژاد [۲۴] و مهرعلی‌زاده و همکاران [۲۵] اشاره کرد.

گروه تکنولوژی آموزشی دانشگاه تربیت معلم نیز به عنوان شاخه‌ای از گروه علوم تربیتی طی سالیان اخیر از نظر تعداد دانشجو و دانش‌آموخته رشد قابل توجهی داشته، ولی این گروه مانند سایر گروه‌های آموزشی دانشگاه‌ها

گروه، پرسش‌نامه اعضای هیات علمی، پرسش‌نامه دانشجویان، پرسش‌نامه دانش‌آموختگان، پرسش‌نامه سرپرستان دانش‌آموختگان و چک‌لیست امکانات و تجهیزات گروه و کتابخانه استفاده شد. پرسش‌نامه‌های مورد نظر طوری طراحی شده بودند که کلیه عوامل، ملاک‌ها و نشانگرهای تعیین‌شده را به‌صورت کامل تحت پوشش قرار می‌دادند. برای تعیین روایی، این پرسش‌نامه‌ها توسط هیات علمی گروه مورد بررسی قرار گرفتند و در کل با توجه به دقت در تدوین پرسش‌نامه‌ها برای اندازه‌گیری محتوای مورد نظر و تایید افراد متخصص و تجربیات تحقیقات قبلی، روایی آنها تایید شد. برای تعیین پایایی از روش ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد. با توجه به این که تعداد پرسش‌نامه‌های اعضای هیات علمی، دانش‌آموختگان، سرپرستان دانش‌آموختگان و دانشجویان تحصیلات تکمیلی محدود بود، این ضریب تنها برای دانشجویان کارشناسی محاسبه شد که مقدار آن ۰/۹۳ به‌دست آمد.

برای اجرای الگوی ارزیابی درونی در گروه تکنولوژی آموزشی دانشگاه تربیت‌معلم، ابتدا اهداف گروه توسط اعضای هیات علمی گروه تدوین و تصریح شد. در بسیاری از گروه‌های آموزشی در نظام آموزش عالی، اهداف به‌صورت عملیاتی بیان نشده است. لذا در انجام فرآیند ارزیابی درونی بایستی ابتدا اهداف گروه مشخص شود و سپس مراحل بعدی ارزیابی درونی به‌اجرا در آید. تدوین اهداف یکی از مهم‌ترین مراحل اجرای ارزیابی درونی است. چون اهداف یک گروه آموزشی، خطمشی کلی و نحوه فعالیت گروه را تعیین می‌کند و تدوین عوامل، ملاک‌ها، نشانگرها و معیارهای قضاوت براساس آن صورت می‌گیرد. الگو در این تحقیق براساس تجربیات تحقیقات قبلی تدوین شد که در نهایت پس از تجزیه و تحلیل نهایی گویه‌ها، اهداف به‌صورت اهداف آموزشی، پژوهشی و خدمات تخصصی و براساس الگوی عناصر سازمانی در قالب اهداف درون‌دادی، فرآیندی و برون‌دادی تنظیم شد.

پس از مشخص‌ساختن اهداف گروه، عوامل اصلی درون‌داد، فرآیند و برون‌داد، انتخاب و سپس برای این عوامل اصلی، عوامل فرعی مدیریت و ساختار سازمانی، هیات علمی، دانشجویان، فرآیند تدریس-یادگیری، دوره‌های آموزشی و برنامه‌های درسی، امکانات و تجهیزات آموزشی و پژوهشی و دانش‌آموختگان در نظر گرفته شد. در انتخاب عامل‌های فرعی طبق تجارب ملی و بین‌المللی سعی شد عامل‌هایی در نظر گرفته شود که به بهترین نحو کیفیت نظام را به تصویر بکشد. در ارزش‌یابی آموزشی معمولاً برای هر عامل چند ملاک در نظر گرفته می‌شود تا جنبه‌های مختلف عامل را بهتر نشان دهد. ملاک عبارت است از ویژگی‌ها یا جنبه‌هایی از پدیده مورد ارزیابی که قضاوت درباره آنها انجام می‌گیرد. برای هر ملاک نیز نشانگرهایی تدوین شد. نشانگر عبارت از مشخصه‌هایی است که برای گردآوری داده‌ها به‌منظور قضاوت درباره ملاک‌های مورد نظر به‌کار برده می‌شود. در مجموع، برای ۷ عامل فرعی ۴۰ ملاک و ۱۲۴ نشانگر در نظر گرفته شد. در مرحله آخر برای هر کدام از نشانگرها طبق اهداف و امکانات گروه و با توجه به تحقیقات صورت‌گرفته قبلی، استانداردها یا معیارهایی تدوین شد. استانداردها یا

معیار، سطح مطلوب نشانگرهایی است که کیفیت ملاک را مشخص می‌کند [۲۶]. معیارهای قضاوت در سه سطح مطلوب، نسبتاً مطلوب و نامطلوب تدوین شد. به‌عنوان مثال، برای ارزیابی عامل فرآیند تدریس-یادگیری یکی از ملاک‌های به‌کارگرفته‌شده، روش‌های تدریس مورد استفاده اعضای هیات علمی گروه بود و یکی از نشانگرهای این ملاک، میزان به‌کارگیری روش‌های تدریس متناسب با دروس مورد تدریس بود. میانگین پاسخ دانشجویان به سؤالات مربوط به این نشانگر، معیار قضاوت نشانگر بود. میانگین پاسخ‌ها در فاصله یک تا ۳/۳۳ وضعیت نامطلوب، در فاصله ۳/۳۴ تا ۳/۶۶ وضعیت نسبتاً مطلوب و در فاصله ۳/۶۷ تا ۵ وضعیت مطلوب را نشان می‌داد. پس از تدوین و تایید عوامل، ملاک‌ها و نشانگرها، ابزارهای اندازه‌گیری برای جمع‌آوری اطلاعات از زیرجامعه‌های مورد نظر طراحی شد. روند طراحی این ابزارها به‌شکلی صورت گرفت که اطلاعات کافی و مناسب در اختیار محقق قرار دهد. در واقع سعی شد که ابزارهای اندازه‌گیری طبق مراحل که قبلاً ذکر شد دارای روایی و پایایی قابل قبول باشد. در نهایت، پس از طراحی ابزارهای اندازه‌گیری و اطمینان از مناسب‌بودن آنها، هر کدام در اختیار زیرجامعه‌های مربوطه قرار گرفت. شایان ذکر است که جمع‌آوری اطلاعات از دانش‌آموختگان و کارفرمایان آنان به‌دلیل در دسترس‌نبودن آنان، عدم امکان ارتباط مستقیم و عدم علاقه به مشارکت آنان مشکل‌ترین مرحله تحقیق بود.

بیشتر اطلاعات از طریق پرسش‌نامه و در قالب طیف لیکرت و به‌صورت چنددرجه‌ای جمع‌آوری شدند. برای تجزیه و تحلیل داده‌های گردآوری‌شده از روش‌های آمار توصیفی (فراوانی، میانگین، وزن‌دهی) و نرم‌افزار آماری SPSS 16 استفاده شد. بعضی از سؤالات به‌صورت دوگزینه‌ای یا دوطیفی (بله/خیر) طراحی شدند که در یک حالت مطلوب و در حالت دیگر نامطلوب ارزیابی می‌شدند. تعدادی از سؤالات به‌صورت سه‌گزینه‌ای یا سه‌طیفی طراحی شد که به‌صورت مطلوب، نسبتاً مطلوب و نامطلوب ارزیابی شدند. بخش عمده سؤالات به‌صورت پنج‌گزینه‌ای یا پنج‌طیفی طراحی شد که روش تجزیه و تحلیل آنها بدین صورت بود که ابتدا نقاط روی مقیاس ارزش‌گذاری شد و در مرحله بعد برای تحلیل هر سؤال، فراوانی‌های مربوط به هر گزینه، مشخص و سپس فراوانی‌های هر گزینه در ارزش عددی آن ضرب شد و سپس مجموع حاصل‌ضرب‌ها با هم جمع و بر تعداد افراد پاسخ‌دهنده تقسیم شد تا میانگین وزنی آن سؤال مشخص شود.

نتایج

میانگین وضعیت عوامل درون‌دادی گروه، ۲/۲۵ به‌دست آمد که نشانگر وضعیت نسبتاً مطلوب کیفیت گروه بود (جدول ۲). عوامل فرآیندی نیز با کسب میانگین ۱/۸ در وضعیت نسبتاً مطلوب قرار داشتند (جدول ۳).

همچنین میانگین ۱/۶۷ برای عوامل برون‌دادی گروه تکنولوژی آموزشی حاصل شد که نشانگر وضعیت نسبتاً مطلوب گروه بود (جدول ۴).

در ارزیابی کلی کیفیت گروه تکنولوژی آموزشی، این گروه به‌طور کلی از وضعیت نسبتاً مطلوب برخوردار بود.

وضعیت موجود و میزان دسترسی به اهداف خود گرفت. یکی از اهداف این تحقیق، تدوین و تصریح اهداف گروه تکنولوژی آموزشی بود. در این تحقیق، اهداف گروه با استفاده از پرسش‌نامه تصریح اهداف گروهی تدوین شد. به‌علت گستردگی اهداف، اشاره به آن در این مقاله مقدور نیست. اهداف تصریح‌شده به‌صورت کامل در اسناد گروه تکنولوژی آموزشی دانشگاه تربیت‌معلم موجود است.

یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد گروه در عوامل درون‌دادی، فرآیندی و برون‌دادی از وضعیت نسبتاً مطلوب برخوردار است و وضعیت کلی گروه نیز نسبتاً مطلوب است و با وضعیت مطلوب فاصله دارد، به‌عبارتی گروه هنوز به اهداف و رسالت اصلی خود به‌طور کامل نرسیده است. البته شایان ذکر است وضعیت مطلوب یا آرمانی، نقطه‌ای است که با توجه به شرایط متغیر دنیای امروز و نیاز ذی‌نفعان و متقاضیان آموزش عالی در حال تغییر است و در واقع چشم‌اندازی است که آموزش عالی در هر دوره برای خود تعیین و برای دستیابی به آن تلاش می‌کند. بدین ترتیب منطقی نیست که انتظار داشت گروه در زمینه همه عوامل در وضعیت مطلوب یا ایده‌آل قرار داشته باشد. در ضمن گروه باید این مساله را نیز مدنظر داشته باشد که وضعیت مطلوب فعلی نمی‌تواند زیاد دوام داشته باشد و با توجه به سرعت سرسام‌آور تکنولوژی و اطلاعات، وضعیت مطلوب فعلی به وضعیت نامطلوب آینده تبدیل خواهد شد. ولی نکته قابل بررسی، وضعیت برخی از ملاک‌ها و نشانگرها در درون عامل‌ها است. یافته‌ها نشان می‌دهد که بعضی از ملاک‌ها و نشانگرها از وضعیت نامطلوبی برخوردار هستند و این می‌تواند زنگ خطری برای گروه باشد. برای مثال مواردی از این ملاک‌ها توضیح داده خواهد شد. ضمناً توضیح و تشریح وضعیت کلیه عوامل و ملاک‌ها در گزارش کار ارزیابی درونی گروه موجود است. گروه تکنولوژی آموزشی از امکانات و تجهیزات جدید و متناسب با نیاز روز و بازار کار برخوردار نیست. بنابراین اعضای هیات علمی علی‌رغم ماهیت کلی رشته که بر دروس کاربردی (عملی) تاکید دارد، بیشتر به یادگیری مباحث نظری می‌پردازند و این سبب افت عملکرد دانشجویان و دانش‌آموختگان خواهد شد. ملاک وضعیت اشتغال دانش‌آموختگان و آثار و تالیفات آنان از وضعیت چندان مطلوبی برخوردار نیست. عدم اشتغال به کار دانش‌آموختگان علاوه بر وضعیت نامناسب بازار کار و فقدان بستر مناسب، تا اندازه‌ای به عملکرد گروه و دانشگاه نیز مرتبط است. آموزش عالی بایستی در کنار آموزش دروس عمومی و تخصصی، به آموزش ایجاد روحیه خلاقیت و نوآوری و افزایش توانایی کارآفرینی و خودکارآمدی آنان بپردازد، به‌نحوی که درصد بالایی از دانش‌آموختگان توانایی خوداشتغالی داشته باشند. همچنین نتایج ارزش‌یابی ملاک تالیفات و پژوهش دانش‌آموختگان تحصیلات تکمیلی نشان داد که این ملاک از وضعیت نامطلوب برخوردار است. توانایی انجام پژوهش و انتشار نتایج آن در مجلات معتبر یکی از اهداف مهم تربیت دانشجو در دوره تحصیلات تکمیلی است.

نقش آموزش عالی بیش از پیش، تولید برون‌دادهای موثر و تولیدات علمی است که پایه‌های توسعه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی جامعه را

جدول ۲) ارزیابی وضعیت عوامل درون‌دادی گروه			
ارزیابی ←	مطلوب	نسبتاً مطلوب	نامطلوب
عوامل درون‌دادی ↓			
ساختار سازمانی و مدیریت (درون‌داد)	✓		
هیات علمی (درون‌داد)	✓		
دانشجویان (درون‌داد)	✓		
امکانات و تجهیزات آموزشی	✓		
نتیجه کلی ارزیابی	✓		

جدول ۳) ارزیابی وضعیت عوامل فرآیندی گروه			
ارزیابی ←	مطلوب	نسبتاً مطلوب	نامطلوب
عوامل فرآیندی ↓			
ساختار سازمانی و مدیریت (فرآیند)	✓		
هیات علمی (فرآیند)	✓		
دانشجویان (فرآیند)	✓		
تدریس - یادگیری	✓		
دوره‌های آموزشی	✓		
نتیجه کلی ارزیابی	✓		

جدول ۴) ارزیابی وضعیت عوامل برون‌دادی گروه			
ارزیابی ←	مطلوب	نسبتاً مطلوب	نامطلوب
عوامل برون‌دادی ↓			
دانش‌آموختگان	✓		
آثار و تالیفات دانش‌آموختگان	✓		
آثار و تالیفات اعضای گروه	✓		
نتیجه کلی ارزیابی	✓		

بحث

طی دهه اخیر، گروه‌ها و واحدهای آموزشی قبل از انجام برنامه‌ریزی برای آینده به ارزیابی خود پرداخته‌اند تا نسبت به میزان دسترسی به اهداف خود و وضعیت کیفیت موجود گروه آگاهی پیدا کنند. یکی از رویکردهای ارزیابی که طی چند سال اخیر بدین منظور مورد استقبال جامعه دانشگاهی قرار گرفته، رویکرد ارزیابی درونی است. تجربه‌های ملی و تحقیقات طی دهه گذشته نشان داده که استفاده از رویکرد ارزیابی درونی برای بررسی و بهبود کیفیت نظام دانشگاهی کشور، الگویی مناسب است [۲۷، ۲۵]. در این راستا گروه تکنولوژی آموزشی دانشگاه تربیت‌معلم نیز با توجه به اهمیت رسالت و اهداف آن در نظام تعلیم و تربیت کشور و تربیت نیروی انسانی مورد نیاز آموزش و پرورش و سایر دستگاه‌ها، تصمیم به ارزیابی از

فراهم می‌کند. بنابراین ضعف در این زمینه به‌صورت مستقیم و غیرمستقیم بر رشد و توسعه کشور تأثیر خواهد گذاشت. در این بُعد نیاز است که روند این دوره بیشتر پژوهش‌محور باشد.

با توجه به نتایج به‌دست‌آمده از ارزیابی درونی گروه تکنولوژی آموزشی مشخص شد که این گروه در چه مواردی از وضعیت مطلوب و در چه مواردی از وضعیت نامطلوب برخوردار است. آرایه تصویر شفاف و جامع از وضعیت موجود مبنای مناسبی برای اعضای گروه و دانشگاه است که براساس آن به توسعه ابعاد کمی و کیفی گروه و برنامه‌ریزی بلندمدت و کوتاه‌مدت بپردازند. این شناخت و آگاهی از وضعیت موجود سبب خواهد شد که گروه با چراغ روشن رو به جلو حرکت کند. هدف اصلی ارزیابی درونی این است که موجب آگاهی اعضای گروه از نقاط ضعف و قوت گروه شود و اقدام و عمل مناسب بر مبنای نتایج و پیشنهادات صورت گیرد [۲۸].

هدف پژوهش‌های موردی و کاربردی، شناسایی مشکلات و نارسایی‌ها و کمک به رفع آنها و بهبود وضعیت موجود است. در این پژوهش نیز براساس یافته‌های حاصل‌شده و شناسایی نقاط ضعف گروه، پیشنهادات مناسبی به گروه، دانشکده، دانشگاه و وزارتخانه (در مواردی که به آن مربوط است) آرایه شده است تا با انجام برنامه‌ریزی بهتر و اقدام عملی، زمینه بهبود وضعیت کیفیت گروه فراهم شود. مواردی از پیشنهادهای آرایه‌شده عبارت‌اند از: اختصاص بودجه کافی از طرف دانشگاه به گروه، اختصاص بودجه مالی مشخص برای طرح‌های پژوهشی اعضای گروه، جذب حمایت‌های مالی خارج از دانشگاه توسط گروه، تدوین برنامه‌ای مدون برای توسعه گروه در درازمدت، میان‌مدت و کوتاه‌مدت در سطوح مختلف، توسعه منابع انسانی و کالبدی گروه برای مرتفع‌شدن نیازهای گروه، تدوین آیین‌نامه‌های داخلی گروه حاوی وظایف و مسئولیت‌های مدیر گروه، اعضای هیات علمی و دانشجویان به‌صورت مدون، مشارکت فعال کلیه اعضای گروه در جلسات برنامه‌ریزی گروه و انجام ارزیابی فعالیت‌های گروه به‌صورت دوره‌ای، جذب اعضای هیات علمی با سابقه کار آموزشی و پژوهشی، رعایت استاندارد نسبت هیات علمی به دانشجوی، برگزاری کارگاه‌های آموزشی از طرف گروه و دانشکده و تشویق اعضای هیات علمی برای شرکت در آنها، ایجاد ارتباط علمی بین اعضای هیات علمی و دانشجویان و مشارکت‌دادن دانشجویان در فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی، اختصاص زمان مناسب برای مشاوره با دانشجویان از طرف اعضای هیات علمی و حضور فعال آنان در زمان مشخص‌شده، مشارکت‌دادن دانشجویان تحصیلات تکمیلی در فعالیت‌های پژوهشی و سمینارهای آموزشی توسط اعضای هیات علمی گروه، برگزاری دوره‌های اطلاع‌رسانی درخصوص ماهیت رشته تحصیلی و وضعیت بازار کار آن، تشریح رسالت و اهداف گروه آموزشی در قالب کتابچه‌های راهنما برای دانشجویان گروه، توسعه فضاهای آموزشی و کارگاهی گروه متناسب با نیاز گروه، درنظرگرفتن هزینه و تسهیلات از طرف دانشگاه و گروه برای طرح‌های پژوهشی اعضای هیات علمی، تهیه و تدارک منابع تخصصی و غیرتخصصی کتابخانه‌ای متناسب با نیازهای گروه و دانشجویان، برگزاری

دوره‌های آموزشی برای اعضای هیات علمی و دانشجویان درخصوص نحوه استفاده از منابع کتابخانه، درنظرگرفتن اتاق رایانه و سیستم‌های مجزا برای اعضای هیات علمی و دانشجویان گروه، تهیه و تجهیز ابزارهای به‌روز و مناسب در کارگاه‌های تکنولوژی آموزشی، برگزاری کارگاه‌های آموزشی روش‌های فعال تدریس از طرف دانشکده برای آشنایی اعضا با روش‌های متنوع در تدریس و تبادل تجربه و اطلاعات اعضا، تهیه و تدارک ابزارهای فناوری اطلاعات و ارتباطات در تدریس متناسب با نیازهای گروه، برگزاری دوره‌های آموزشی و تهیه جزوات کمک‌آموزشی از طرف دانشکده و دانشگاه در زمینه استفاده مفید از فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات در تدریس، برگزاری کارگاه‌های آموزشی در زمینه روش‌های ارزش‌یابی درست از آموخته‌های دانشجویان و نحوه آرایه بازخورد به آنان، اجرای نیازسنجی به صورت دوره‌ای در مورد برنامه درسی و برنامه‌ریزی متناسب با نیازهای جدید علمی رشته، ارتقای کیفیت تخصص دانشجویان، تجدید نظر در ترکیب دروس تخصصی اصلی و اختیاری و آرایه دروس جدید با توجه به نیازهای رشته و شرایط روز، انتخاب دروس اختیاری توسط دانشجو، تنظیم و طراحی برنامه درسی که مهارت‌های مورد نیاز بازار کار را در دانش‌آموخته به‌وجود آورد، رعایت تناسب میان نیازهای فردی دانشجو و نیازهای جامعه در طراحی برنامه درسی، ایجاد سایت اینترنتی یا وبلاگ مختص به گروه آموزشی به‌منظور ارتباط دانش‌آموختگان با گروه و با همدیگر، برگزاری سمینار، همایش و کارگاه آموزشی برای ارتباط دانش‌آموختگان با گروه و غیره.

در تحقیقاتی که امکان مقایسه وجود دارد معمولاً به مقایسه نتایج تحقیق با تحقیقات مشابه که به‌نحوی حمایت‌کننده تحقیق نیز هستند، پرداخته می‌شود و روش‌ها، فرضیات و نتایج با هم مقایسه می‌شوند. ولی در تحقیقات ارزش‌یابی به‌دلیل این که یک پدیده خاص مورد بررسی قرار می‌گیرد و به موقعیتی خاص مربوط است این کار صورت نمی‌گیرد. مواردی از پژوهش‌های صورت‌گرفته در این حوزه، مطالعات محمدی [۱۷]، احمدی [۲۹]، اسکندری‌پور [۲۲]، زین‌بادی [۲۳]، فرخ‌نژاد [۲۴]، اسحاقی [۳۰] و صفرخانی [۳۱] هستند که در روش تحقیق و تدوین عوامل، ملاک‌ها و نشانگرها مشابه تحقیق حاضر عمل نموده‌اند. نتایج ارزیابی درونی به‌گونه‌ای است که فقط برای گروه مربوطه و مسئولانی که در ارتباط با این گروه به پاسخگویی و تصمیم‌گیری می‌پردازند مورد استفاده قرار می‌گیرد. امید است که انجام ارزیابی درونی در گروه تکنولوژی آموزشی، آغازی برای انجام ارزیابی به‌صورت دوره‌ای در این گروه باشد و نتایج این ارزیابی به بهبود کیفیت گروه بیانجامد.

سخن آخر این که توصیه می‌شود در انجام الگوی ارزیابی درونی در همه گروه‌های آموزشی موارد زیر مورد توجه قرار گیرد: ۱- استفاده از دامنه‌ای از روش‌ها (پرسش‌نامه، مصاحبه، مشاهده، چکلیست، کارگاه آموزشی، اسناد و مدارک) برای جمع‌آوری اطلاعات در انجام طرح ارزیابی درونی ۲- بازبینی عوامل، ملاک‌ها و نشانگرهای مورد استفاده در فرآیند ارزیابی درونی ۳- استفاده از استانداردهای جهانی ISO برای ارزیابی درونی گروه‌های آموزشی.

private sector organization and higher education institution. *Int Produc Econ*. 2008;8(3):105-18.

16- Mirzade A, Tavakoli S, Mirzade K, Taaj M. Accreditation: Strategy for assurance and promotion of medical education quality. *Iran J Med Educ*. 2008;2(12):105-16. [Persian]

17- Mohamadi R. Internal evaluation quality of department of mathematics education in Sanati Amir Kabir university [dissertation]. Tehran: Tehran University; 2001. [Persian]

18- Abeili K. Evaluation the nature of supervising and current evaluation in government higher education: Article collection of the first higher education seminar in Iran. Tehran: Allame Tabatabaei University Publication; 1996. [Persian]

19- Bazargan A. An appropriate approach of internal evaluation for continuous quality improvement in universities of medical sciences. *J Psychol Educ Sci*. 1999;5(2):1- 27. [Persian]

20- Pazargadi M. International advancement in quality measurement of higher education. *Rahyaf J*. 1997;18:29-43. [Persian]

21- Yarmohamadian MH, Kalbasi A. Internal evaluation of education departments in faculty improvement and informatics. *Iran J Med Educ*. 2005;6(1):125-34. [Persian]

22- Eskandaripor SH. Internal evaluation of Tarbiat Moaalem Shahid Behshti Zanzan center in order to promotion educational quality [dissertation]. Tehran: Tarbiat Moaalem University; 2003.

23- Zeinabadi HR. Internal quality evaluation of counseling department of Tarbiat Moaalem university [dissertation]. Tehran: Tarbiat Moaalem University; 2002.

24- Farokhnezhad K. Internal and external quality evaluation of Master of Science and Doctoral course of department's educational management [dissertation]. Tehran: Tarbiyat Moallem University; 2004.

25- Mehralizadeh Y, Pakseresht MJ, Baradaran M, Shahi S. The dilemma of internal evaluation in higher education: A longitudinal case study. *Qual Assur Educ*. 2007;15(3):352-68.

26- Bazargan A. Educational evaluation. Tehran: Samt Publication; 2005. [Persian]

27- Kayzouri AH, Hoseini MA, Fallahi Khoshkonab M. Impact of internal evaluation on quality enhancement of education and research. *Nurs Res*. 2007;3(7-8):105-15. [Persian]

28- Mohamadi R, Eslamzadeh G. Internal quality evaluation of departments pure and applied mathematics education of Sanati Amir Kabir university, trend, result, recommendation. Tehran: Tehran University; 2006. [Persian]

29- Ahmadi M. Internal evaluation of environmental department of Tehran University [dissertation]. Tehran: Tarbiat-e-Moallem University, School of Educational Sciences & Psychology; 2004. [Persian].

30- Eshaqi F. Internal quality evaluation of management and curriculum department of Tehran University [dissertation]. Tehran: Tehran University, School of Educational Sciences & Psychology; 2006. [Persian].

31- Safarkhani M. Internal quality evaluation of educational foundations department of Tarbiat-e-Moallem University [dissertation]. Tehran: Tarbiat-e-Moallem University, School of Educational Sciences & Psychology; 2007. [Persian].

نتیجه گیری

گروه تکنولوژی آموزشی دانشگاه تربیت معلم برای عوامل درون دادی، فرآیندی و برون دادی دارای وضعیت نسبتاً مطلوب است و به طور کلی در وضعیت نسبتاً مطلوبی قرار دارد. این ارزیابی درونی باعث شناخت اعضای هیأت علمی گروه و دانشگاه از کیفیت وضعیت موجود شده و مبنایی برای تصمیم گیری های آتی گروه خواهد شد. انتظار می رود گروه و مسئولان با توجه به پیشنهادات ارائه شده، اقدامات عملی و مفیدی انجام دهند.

منابع

- 1- Araste HR. The role of higher education in Iran's perspective development. *Rahyaf J*. 2002;2(31):33-41. [Persian]
- 2- Marchand L. A paradigm shift for a modern university [dissertation]. France: Montreal University; 2008.
- 3- Nihal SK. Evaluation of university secretary's education needs. Chicago; World Conference on Educational Sciences, 2009.
- 4- Felix A. University objectives and socioeconomic results a multi criteria measuring of alignment. *Eur J Oper Res*. 2009;31(3):94-120.
- 5- Bazargan A. From internal evaluation in medical education to nation institution for quality assurance in higher education in Iran, challenges and perspectives. *J Dev Stud Med Educ*. 2008;6(1):81-8.
- 6- Twiggca A. Quality assurance for whom. New York: Center for Academic Transformation; 2001.
- 7- Eliot A, Jamisona DT, Jamisonb C, Eric AH. The effects of education quality on income growth and mortality decline. *Econ Educ Rev*. 2007;52(4):772-89.
- 8- Gary MG. Teacher education accreditation in Turkey: The creation of a culture of quality. *Int J Educ Dev*. 2009;24(3):56-78.
- 9- Roediger V, Thorsten G, Isabelle SV. Service quality in higher education: The role of student expectations. *J Bus Res*. 2007;16(2):949-59.
- 10- Sanyal BM. Quality assurance and the role of accreditation: An overview. Chicago: Ibid Publication; 2007.
- 11- Bazargan A. Introduction to assessing quality in higher medical education in Iran. *Perspect Qual High Educ*. 1999;37(4):61-9.
- 12- Vlasceanu GI, Parlea D. Quality assurance and accreditation: A glossary of basic term and definition. Bucharest: UNESCO Publication; 2004.
- 13- Hejazi Y. The internal evaluation report, department of agriculture promotion and instruction. Tehran: Tehran University of Agriculture Publication; 1997. [Persian]
- 14- Poorjam M, Mohamadi R, Gholizadeh A. Internal evaluation security approach in quality assurance in higher education. *J Soc Sci Hum*. 2005;6(2):1-22. [Persian]
- 15- Juan JT. Self assessment exercises: A comparison between a